

वै केन स्तोष्यामह इति मया चैव युष्माभिश्चेति तथेति ते प्राणैश्चैव प्रजापतिना चास्तुवतेति ॥ प्रजापतिरेकया वाचा सहात्मानमस्तुवत स्तुतवान् वचनव्यत्य-
यः । वाग्वाऽएका वाचैव तदस्तुवतेति [८.४.३.३.] श्रुतेः । प्रजा अधीयन्त उद-
पाद्यन्त प्रजापत्यर्थमस्थाप्यन्तेति वा । सृष्टानां प्रजानां प्रजापतिरेवाधिपतिरासी-
त्स्वाम्यभूत् । एवं षोडश मन्त्रा व्याख्येयाः ॥ तिसृभिः प्राणोदानव्यानैरस्तौत्
ब्रह्म ब्राह्मणजातिः सृष्टा ब्रह्मणस्पतिर्ब्राह्मणजातिः (34.) स्वाम्यभूत् । त्रयो वै
प्राणाः प्राणोदानव्यानास्तैरिति [८.४.३.४.] श्रुतेः ॥ पञ्चभिः प्राणैरस्तुवत (35.)
पञ्च भूतानि सृष्टानि भूतानां पतिर्देवस्तेषां स्वाम्यभूत् य एवेमे मनःपञ्चमाः (36.)
प्राणास्तैरेव तदस्तुवतेति [८.४.३.५.] श्रुतेः ॥ सप्तभिः श्रोत्रचक्षुर्नासावाग्रूपैः स-
प्तशीर्षण्यप्राणैरस्तुवत ततः सप्तऽऋषयो सृष्टाः धाता जगत्सृष्टाद्यो देवः स्वाम्य-
भूत् । य एवेमे सप्त शीर्षन्प्राणास्तैरेवेति [८.४.३.६.] श्रुतेः ॥ २८ ॥

- a. नवभिरस्तुवत पितरोऽसृज्यन्तादिति रधिपत्यासीत् ।
- b. एकादशभिरस्तुवतऽऋतवोऽसृज्यन्तार्तवा अधिपतय आसन् ।
- c. त्रयोदशभिरस्तुवत मासा असृज्यन्त संवत्सरोऽधिपतिरासीत् ।
- d. पञ्चदशभिरस्तुवत क्षत्रमसृज्यतेन्द्रोऽधिपतिरासीत् ।
- e. सप्तदशभिरस्तुवत ग्राम्याः पशवोऽसृज्यन्त बृहस्पतिरधिपतिरासीत् ॥ २९ ॥

नवभिः सप्त शिरःप्राणा द्वावध इति नवप्राणैः प्रजापतिरस्तौत् ततः पितरः
अग्निस्वात्तादयः सृष्टाः अदितिः अखण्डिता प्रजापतिशक्तिः सृष्टानां पितृणामधि-
पत्नी स्वामित्वेनाधिकं पालयिष्यासीत् नव वै प्राणाः सप्त शीर्षन्नवाच्चौ द्वौ तै-
रिति [८.४.३.७.] श्रुतेः ॥ एकादशभिः दश प्राणा आत्मैकादशस्तैरस्तुवत (35.) ।
ऋतवः वसन्ताद्याः सृष्टाः आर्तवाः ऋतुपालका देवविशेषाः स्वामिनोऽभूवन् दश
प्राणा आत्मैकादश इति [८.४.३.८.] श्रुतेः ॥ त्रयोदशभिः दश प्राणाः द्वौ पादौ
एक आत्मेति तैरस्तौत् ततो मासाः चैत्रादयः सृष्टाः मासाभिमान्ययनद्वयात्मकः
संवत्सरः तेषामधिपतिरासीत् । दश प्राणा द्वे प्रतिष्ठेऽआत्मा त्रयोदश इति [९.]
श्रुतेः ॥ पञ्चदशभिः दश हस्ताङ्गुलयः करौ बाहू नभिवर्धभागश्च तैरस्तुवत (35.)